

Länstyrelsen
Örebro län

Jonas Jansson
Direkt: 019 - 19 38 43
jonas.jansson@t.lst.se
Fax: 019 - 19 30 28

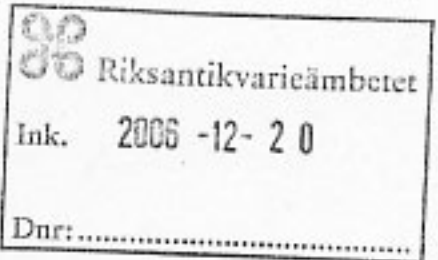
H018 (hambark, industri m m)
A078 (Gruva)

BESLUT
2006-12-08

Dnr: 432-15039-2003

Till:
Enligt sändlista

Delg. kvitto

Byggnadsminnesförklaring av Stripa gruva på fastigheterna
Guldsmedshyttan 7:10 och 7:59>1, Lindesbergs socken och
kommun, Västmanland m. m.

Sändlista:

Stripa Mine Service AB
att: Björn Grufman
Box 70426
107 25 Stockholm

Stripa Mineral AB
att: Karl-Eric Nord
Herrgårdsvägen 15
711 78 Guldsmedshyttan

BESLUT OM BYGGNADSMINNESFÖRKLARING

Med stöd av 3 kap 1 § lagen om kulturminnen (KML) förklarar
Länstyrelsen byggnaderna/anläggningarna 1-24, 31-39 på bifogade karta
tillhörande fastigheten Guldsmedshyttan 7:10 och Guldsmedshyttan 7:59>1
i Lindesbergs socken och kommun, Västmanland, som byggnadsminne.

Förbehåll om återkallelse av detta beslut om byggnadsminnesförklaring:

Om fastigheterna Guldsmedshyttan 7:10 och Guldsmedshyttan 7:59>1 i
Lindesbergs kommun samt de byggnader och anläggningar som omfattas av
byggnadsminnesförklaringen inte har överlåtits till Lindesbergs kommun
eller ett av Lindesbergs kommun ägt bolag senast den 30 april 2007 kommer
Länstyrelsen att besluta om att detta beslut om byggnadsminnesförklaring
skall återkallas. Det upplag av slagg som är beläget inom det område som på
bilagda karta är markerat med blå skraffering behöver ej överlåtas.

Med stöd av 3 kap 2 § KML meddelar Länstyrelsen samtidigt följande
skyddsbestämmelser för byggnaderna/anläggningar 1-24, 31-39 på
fastigheterna Guldsmedshyttan 7:10 och Guldsmedshyttan 7:59>1,
Lindesbergs kommun:

- Byggnader och övriga anläggningar 1-24, 31-39 får inte flyttas eller rivas, vare sig till sin helhet eller delar därav.
- Byggnader och övriga anläggningar 1-24, 31-39 får inte byggas till, byggas om eller på annat sätt förändras till sin exteriör.
- Byggnadernas/anläggningarnas 1-3, 5-8 och 10-24, 31-39 fasta inredning får inte borttagas, flyttas eller på annat sätt förändras. Till fast inredning räknas bl.a. maskiner och produktionsutrustning.

Bilagor:

Besvärshänvisning
Karta

2006-12-21 beslut *hmk*
Kopia till KML: BM-reg. A.G. / *hmk*

BESLUT
2006-12-08

Dnr: 432-15039-2003

- I byggnaderna/anläggningarna 1-3, 5-8, 10-24, 31-39 får planlösningen inte förändras
- Byggnaderna/anläggningarna 1-24, 31-39 skall underhållas så att de inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar. Underhållet skall ske med material och metoder som är anpassade till byggnadernas/anläggningarnas egenart.

Länsstyrelsen beslutar vidare enligt 3 kap 2 § andra stycket KML om följande *skyddsbestämmelse* avseende det område som på bilagda karta avgränsats med heldragen linje:

- Området får inte ytterligare bebyggas, förses med fasta anläggningar eller på annat sätt förändras. Området skall hållas i ett sådant skick att anläggningarnas utseende och karaktär inte förvanskas.

Upplysningar

Länsstyrelsen lämnar råd ifråga om underhållet av byggnader och anläggningar.

Om det finns särskilda skäl får länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § KML lämna tillstånd till att byggnadsminnet ändras i strid mot skyddsbestämmelserna. Sådana särskilda skäl kan vara åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa anrikningsverkets drift.

Enligt 3 kap 21 § KML gäller beslutet om byggnadsminnesförklaring omedelbart även om det överklagas.

BESLUT OM ERSÄTTNING

Med stöd av 3 kap 10 § KML beslutar Länsstyrelsen att ersättning för det intrång som skyddsbestämmelserna medför för fastigheten Guldsmedshyttan 7:59>1 skall utgå med 3 500 000 kronor till Stripa mineral AB.

Förbehåll om återkallelse av detta beslut om ersättning:

Om fastigheterna Guldsmedshyttan 7:10 och Guldsmedshyttan 7:59>1 i Lindesbergs kommun samt de byggnader och anläggningar som omfattas av

BESLUT
2006-12-08

Dnr: 432-15039-2003

byggnadsminnesförklaringen inte har överlåtits till Lindesbergs kommun eller ett av Lindesbergs kommun ägt bolag senast den 30 april 2007 kommer Länsstyrelsen att besluta om att detta beslut om ersättning enligt 3 kap 10 § KML skall återkallas. Utbetalad ersättning kommer under sådana förutsättningar att återkrävas. Det upplag av slagg som är beläget inom det område som på bilagda karta är markerat med blå skraffering behöver ej överlåtas.

Uppllysning

Enligt 3 kap 21 § KML kan Länsstyrelsens beslut om ersättning inte överklagas. Den som är missnöjd med ett sådant beslut får väcka talan mot staten vid fastighetsdomstolen inom ett år från det att han fått del av Länsstyrelsens beslut.

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Föreningen Larsbo Kalk & Stripa Gruvas Vänner väckte den 11 november 2003 fråga om byggnadsminnesförklaring av Stripa gruva.

Sedan dess har överläggningar förts om förutsättningarna för en byggnadsminnesförklaring med ägarna till de aktuella fastigheterna samt Lindesbergs museum och Riksantikvarieämbetet. Vid dessa överläggningar har Stripa Mineral AB (ägare till fastigheten Guldsmedshyttan, 7:59>1) förklarat sig vara positiva till en byggnadsminnesförklaring under förutsättning att ersättning erhålls för inskränkningar att försälja maskinutrustningar. I de inledande överläggningarna förklarade Tricorona AB (ägare till Stripa Mine Service AB och fastigheten Guldsmedshyttan 7:10) att bolaget, innan en byggnadsminnesförklaring sker, vill överlåta fastigheten till en ny ägare som har till syfte att förvalta den för bevarandeändamål.

I samråd med Länsstyrelsen har Lindesbergs museum under 2004 och 2005 bl. a. utrett frågor kring kostnader nödvändiga reparationer på byggnaderna ifråga, låtit utföra en fastighetsvärdering samt en värdering av maskinutrustningar tillhöriga Stripa Mineral AB.

På uppdrag av Länsstyrelsen har Lindesbergs museum under 2005 genomfört en kulturhistorisk utredning av anläggningen.

BESLUT
2006-12-08

Dnr: 432-15039-2003

På Länsstyrelsens uppdrag har Ale Bergkonsult AB i december 2005 genomfört en värdering av de maskinutrustningar som tillhör Stripa Mineral AB som skulle komma att omfattas av skyddsbestämmelser vid en byggnadsminnesförklaring. Bolaget bedömde härvid att försäljningsvärdet av utrustningarna uppgick till ca 2 800 000 kronor.

Vid en överläggning 2006-03-01 mellan Länsstyrelsen, Stripa Mineral AB och Riksantikvarieämbetet framhöll Stripa Mineral AB att Ale bergteknik AB värderat maskinutrustningarna för lågt. Stripa Mineral yrkade på en ersättning på 5 000 000 kronor. Bolaget vidhöll samtidigt att man, om ersättning utbetalades, var beredd att utan kostnad överlåta fastigheten till en ny ägare som skulle ha till syfte att förvalta den för bevarandeändamål.

Länsstyrelsen har under hand hört Riksantikvarieämbetet om medel finns för ersättning vid en eventuell byggnadsminnesförklaring.

Vid en överläggning per telefon 2006-10-19 har Björn Grufman, Tricorona AB, meddelat Länsstyrelsen att bolaget kan godta en byggnadsminnesförklaring under förutsättning att ett sådant beslut är förknippat med ett förbehåll om att det återkallas i den händelse ett överlåtande av bolagets fastighet till kommunen eller ett av kommunen ägt bolag ej kan ske.

2006-11-20 har Länsstyrelsen och Stripa Mineral AB upprättat ett avtal om en ersättning med 3 500 000 kronor vid en byggnadsminnesförklaring av Stripa gruva. Vidare innebär avtalet att Stripa Mineral AB senast den 30 april 2007 överlåter fastigheten Guldsmedshyttan 7:59>1 till Lindesbergs kommun eller ett av Lindesbergs kommun ägt bolag. Om inte så sker förbinder sig Länsstyrelsen att återkalla byggnadsminnesförklaringen och Stripa Mineral AB att återbetala utbetald ersättning.

Stripa Mineral AB har 2006-11-15 accepterat byggnadsminnesförklaringen och utformningen av skyddsbestämmelserna.

Lindesbergs kommun har genom beslut i kommunfullmäktige 2006-11-20 tillstyrkt byggnadsminnesförklaringen med tillhörande skyddsbestämmelser.

Riksantikvarieämbetet har 2006-11-20 tillstyrkt byggnadsminnesförklaringen med tillhörande skyddsbestämmelser.

Örebro läns museum har 2006-11-21 tillstyrkt byggnadsminnes-

BESLUT
2006-12-08

Dnr: 432-15039-2003

förklaringen med tillhörande skyddsbestämmelser.

Tricorona AB/ Stripa Mine Service AB har 2006-11-27 accepterat byggnadsminnesförklaringen och utformningen av skyddsbestämmelserna.

HISTORIK

Stripa gruva är belägen vid Guldsmedshyttan, ca 15 km norr om Lindesberg. Gruvan är bearbetad sedan medeltiden, de tidigaste beläggen härrör från 1400-talet. Tidvis har brytningen varit nedlagd, bl.a. under en lång period mellan 1634 och 1771. I slutet av 1700-talet började dock brytningen drivas i större skala. Under 1800-talet sker sammanslagning med andra gruvlag och 1868 bildas Stora Stripa Gruvebolag. Under 1930- och 1940-talen skedde en stor utbyggnad och modernisering av gruvan med ny lave, sovringsverk, anrikningsverk m. m. 1939 övertogs bolaget av nybildade Stripa Gruvaktiebolag. Vid tiden för andra världskriget nådde verksamheten sin kulmen. Då arbetade närmare 300 personer vid gruvan. Till följd av hårdnande konkurrens och vikande konjunkturen lades skakbordsdelen av anrikningsverket ned 1970. Sjunk- och flytanrikningen av styckemalm fortgick dock till dess gruvdriften lades ned 1977. Stripa var en av Bergslagens sista järnmalmgruvor i drift.

Efter nedläggningen övertogs gruvan av Stripa Mine Service AB som använde den för forskning kring möjligheterna att förvara kärnavfall i bergrum. Den verksamheten upphörde 1991. Därefter behöll Stripa Mine Service AB anläggningen för ev lagring av utfasat kvicksilver. Sedan 2005 är Stripa Mine Service AB ett helägt dotterbolag till Tricorona AB. Anrikningsverket med tillhörande byggnader samt större delen av markområdet kring gruvan övertogs 1981 av Stripa Mineral AB, som fram till 2001 arbetade med metallåtervinning ur slaggprodukter m. m.

MOTIVERING

Stripa gruva är en anläggning som representerar en näring som för såväl för Sverige som för Örebro län har varit av avgörande betydelse för vårt moderna välfärdssamhälles framväxt. Anläggningen har mycket lång kontinuitet och dess historia är genom gruvhål och bevarade byggnader och andra anläggningar avläsbar i landskapet kring gruvan. Anläggningen präglas idag

BESLUT
2006-12-08

Dnr: 432-15039-2003

huvudsakligen av dess glansperiod; tiden från omkring 1930 till nedläggningen 1977. Denna period sammanfaller med den så kallade högindustriella perioden i svensk samhällshistoria - en period som i bevarandesammanhang tidigare är dåligt uppmärksammat och bland skyddade byggnader är underrepresenterad.

Stripa gruva är en unikt välbevarad gruvmiljö. De speciella omständigheterna i Stripa med fortsatt annan verksamhet efter gruvnedläggningen har bidragit till att man där inte har rivit, skrotat och sålt byggnader, anläggningar och maskinutrustningar i samma utsträckning som vid andra nedlagda gruvor i Bergslagen. Ingen annan gruvanläggning från den här perioden kan uppvisa en sådan bevarad helhetsmiljö med gruvhål, underjordsgruvor, gruvlave, anrikningsverk, transportbanor, gruvstuga m. m. Att stora delar av den maskinella utrustningen dessutom är i körbart skick ger en extra dimension till anläggningen och det utgör en viktig del av det kulturhistoriska värdet.

Utöver gruvanläggningen i sig finns i Stripa ett tydligt samband med en samhälls- och socialhistorisk kontext. I omgivningarna finns bostäder, gruvpensionat, handelsbod, Folkets hus m m som kompletterar bilden av levnadsförhållandena i ett gruvsamhälle i äldre tid.

Stripa är en värdefull exponent för en modernistisk industriarkitektur. De monumentala huskropparna av betong genomkorsas av bandtunnlar i en funktionell enkelhet. Arkitektoniskt präglas anläggningen på ett tydligt sätt av funktionalismens formspråk med geometriska enkla grundformer och släta fasadytor med rader av enhetliga fönsterband.

Genom sina bevarade maskinutrustningar har anläggningen särskilt teknikhistoriskt värde. Anläggningen uppvisar också en lång historia av framåtsyftande teknikutveckling. Här var man mycket tidig att utveckla maskinell bergborrning, gruvan var en av de tidigast elektrifierade, och en ny metod för malmuppföring utvecklades här. Stripa var också en föregångare vid utvecklingen av anrikningsmetoder. Den ännu bevarade så kallade Striparännan stod som prototyp för liknande konstruktioner vid många svenska gruvor, varav alla, utom den i Stripa nu är skrotade.

Stripa gruva är en sällsynt välbevarad och innehållsrik gruvanläggning. Den är med sitt stora teknikhistoriska värde en kulturmiljö utan motsvarighet i landet. Den fyller därför väl kraven i 3 kap 1 § kulturminneslagen - "syn-

BESLUT
2006-12-08

Dnr: 432-15039-2003

nerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde" – för att skyddas och bevaras som byggnadsminne.

Skyddsbestämmelserna i detta beslut innebär att Stripa Mineral AB ej kan ta bort och sälja de maskinutrustningar i anläggningen som utgör fasta inventarier. Det innebär att bolaget förlorar möjligheten till en försäljningsinkomst för vilken staten skall ersätta det. Mot bakgrund av utförda värderingar bedömer Länsstyrelsen att ett ersättningsbelopp om 3 500 000 kronor är rimligt.

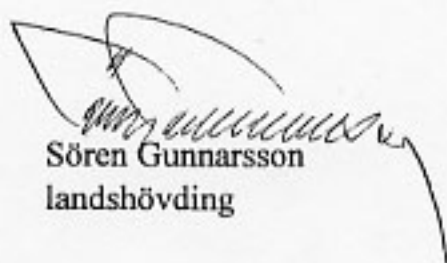
I beslutet angivna förbehåll om återkallelse av besluten om byggnadsminnesförklaring och ersättning motiveras av det angelägna för Länsstyrelsen att säkerställa att Stripa gruva kommer att förvaltas på ett från kulturmiljösynpunkt långsiktigt hållbart sätt.

Beslutet om byggnadsminnesförklaring kan överklagas hos länsrätten i Örebro län.

Enligt 3 kap 21 § KML kan Länsstyrelsens beslut om ersättning inte överklagas. Den som är missnöjd med ett sådant beslut får väcka talan mot staten vid fastighetsdomstolen inom ett år från det att han fått del av Länsstyrelsens beslut.

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. I beslutet deltog landshövding Sören Gunnarsson jämte ledamöterna Marie-Louise Forsberg-Fransson, Göran Arveståhl, Inger Högström-Westerling, Margareta Karlsson, Sören Larsson, Massimo Montanari, Mats Sjöström och Helena Vilhelmsson. I den slutliga handläggningen deltog även länsassessor Per Undén.

Sören Gunnarsson
landshövding

Jonas Jansson
länsantikvarie

1. Gruvlave
2. Sovringsverk
3. Anrikningsverk
4. Kontor och förråd
5. Smedja/verkstad
6. Verkstad/spelhus
7. Transformatorbyggnad
8. Personalbyggnad
9. Norra verket
10. Norra krosshuset
11. Förråd
12. Utlastning
13. Södra krosshuset
14. Bandgångsväxel
15. Förråd trä
16. Förråd plåt
17. Förråd plåt
18. Förråd plåt
19. Förråd plåt
20. Förråd plåt
21. Förråd plåt
22. Förråd plåt
23. Garage
24. Utlastningstunnlar

Bandgångar:

31. till Norra krossen
32. till Norra verket
33. från Norra verket
34. från Anrikningsverket till Sovringsverket
35. från Sovringsverket till Anrikningsverket
36. från Anrikningsverket till tipp norrut
37. från Södra krosshuset till Anrikningsverket
38. från upplag till Södra krosshuset
39. från Södra krosshuset till Bandgångsväxel

Bilaga till Länsstyrelsens
beslut 2006-12-08
Dnr 432-15039-2003
Byggnadsminnesförklaring av
STRIPA GRUVA,
fastigheterna Guldsmidshyttan
7:59 och 7:10
Lindesberg socken,
Lindesbergs kommun

— Gräns för byggnadsminnet
 Område för slagghög

